

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Part III. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

УДК 400.42

[РЕЦ. НА МОНОГРАФІЮ ВАЛЕНТИНИ АНТОНЮК «ПОЕТИКА СПІВУ».

КИЇВ : ВИД. БИХУН В. Ю., 2025. 116 С.]

Тимур ІВАННІКОВ – доктор мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України ім. П. Чайковського, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-7958-8799>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1156>
premierre.ivannikov@gmail.com

Цитування:

Іванніков Т. Рецензія на монографію Валентини Антонюк «Поетика співу». *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2026. № 52. С. 329–330. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1156>

Стрімкий розвиток сучасного вітчизняного академічного вокального мистецтва забезпечує широку панораму перспективних напрямів досліджень. На це вказує більшість написаних упродовж останніх років статей, книг та дисертацій, наукових обґрунтувань творчих мистецьких проєктів, в яких автори намагаються підсумувати накопичений теоретико-методичний досвід, доповнити або переосмислити існуючі наукові концепції, запропонувати нові підходи до розуміння та інтерпретації відомої музики, врешті-решт розширити знання сучасних музикантів про моделі й методи втілення кращих світових і вітчизняних виконавських практик. Можна з впевненістю вказати, що запропонована доктором культурології, професором Валентиною Геніївною Антонюк – відомою українською вченою, педагогом та фундатором вітчизняної школи камерного співу – монографія «Поетика співу», зберігаючи причетність майже до кожного з вищенаведених ракурсів, актуалізує вельми важливий для українського науково-мистецького простору дослідницький сектор. Він пов'язаний з вивченням вокальної творчості українських митців та композиторів, введенням до наукового обігу аналітики новітніх опусів та оригінальним тлумаченням відомих шедеврів.

«Поетика співу» – це авторська естетико-філософська та наукова рефлексія вербально-музичних текстів, художніх образів, смислів, засобів виразності, що наближає читача до розуміння глибинного змісту обраних творів, допомагаючи відповісти на одне з головних питань – «про що ця музика»? Зібрана з десяти статей¹ різних років монографія уявляє собою певний тематичний, структурний та аналітичний задум, який можна простежити в декількох площинах.

По-перше, драматургія викладеного матеріалу побудована за класичними принципами наукових робіт – від широких узагальнень, комплексного погляду на найбільш значущі тематичні напрями творчої діяльності, так звані реперні вузли, до аналітики окремих творів із визначенням ключових, специфічних рис композиторського письма, смислових конотацій, художніх засобів та їх виконавського втілення. Так, міркування в першому розділі роботи концентруються на концептуалізації глибинної «ностальгічної вокальності» поетичної спадщини Тараса Шевченка, що знаходить постійне відлуння фактично на протязі всього періоду вокальної творчості українських композиторів ХІХ–ХХІ століть. Наступні розділи також свідчать про масштабність та багатозаровість указаних Валентиною Антонюк проблем, які отримують авторський погляд на їх вирішення та постають актуальними для вивчення у сучасному науково-педагогічному та виконавсько-творчому вимірах. Серед них: виявлення специфіки художнього втілення й стильової взаємодії галереї жіночих образів у повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» та однойменній опері М. Лисенка; важливість відродження «оперної лесіани» В. Кирейка – його оперних полотен «Лісова пісня» та «Бояриня» (за однойменними творами Лесі Українки) у контексті подальшого розвитку вітчизняного театрального та навчального репертуару; визначення ролі вокальної лірики В. Косенка у формуванні української академічної школи камерного співу.

Друга половина монографії присвячена розширенню емпіричної бази сучасної камерно-вокальної творчості. Тут представлені аналітичні есеї та нариси окремих вокальних і хорових творів Л. Колодуба та В. Антонюка.

По-друге, в логіці відображення хронологічної перспективи, притаманних будь-якій фундаментальній праці, авторкою обрано важливі постаті митців та композиторів, хто мав значний вплив на розвиток українського вокального мистецтва: від ностальгічної вокальності Т. Шевченка крізь галерею жіночих образів М. Лисенка до творчості В. Косенка, В. Кирейка та Л. Колодуба і, зрештою, новітньої української музики В. Антонюка.

По-третє, закладені у першому розділі смисли аркоподібно перегукуються з останніми аналітичними матеріалами книги, підкреслюючи масштабність шевченкіани як невичерпного джерела вокальної творчості майже кожного вітчизняного композитора.

На перетині першої чверті ХХІ століття особливо гострим питанням вбачається розширення академічного репертуару завдяки опусам молодих і сучасних митців, необхідність збагачення їх аналітичного та методичного підґрунтя для реалізації глибоких і переконливих виконавських інтерпретацій. У цьому контексті вкрай актуальним постає значний обсяг представленої аналітики, присвячено знайомству з цікавим, значущим камерно-вокальним доробком композитора нової генерації і сина авторки монографії – В. Антонюка. Розкриття авторського задуму визначених опусів реалізовано через характеристику змістовної вербальної складової, виявлення архетипічних ознак художніх образів із деталізацією їх музичних проєкцій – композиційно-драматургічних, зображально-виразових та виконавських параметрів. Окремої позитивної оцінки заслугове наявність посилок на аудіо/відеозаписи наведених творів, які пропонують наочно отримати особисті враження і співвіднести їх з авторськими ідеями та міркуваннями.

Знайомство з монографією дозволяє зробити декілька важливих висновків. Робота демонструє актуальність теми та глибину її розкриття. Аналітичний обсяг виступає гарантом повноти та цілісності роздумів автора. Практична значущість виданих матеріалів не викликає сумнівів. Це – сучасна фундаментальна наукова робота, зміст якої розкриває панораму різновекторних процесів, що відбуваються у вітчизняному камерно-вокальному мистецтві, і слугує дороговказом для успішної виконавської інтерпретації новітньої української музики.

Примітки:

¹. П'ять статей-розділів книги підготовлені у співавторстві з різними дослідниками – І. Федоровською, Л. Артюховою, М. Калашник, В. Матюшенко-Матвійчук, І. Шестеренко, О. Кумановською, А. Шейко.

Стаття отримана 15.03.2026

Стаття прийнята 18.04.2026

Стаття опублікована 28.05.2026